

DANSK I EF OG EF-DANSK

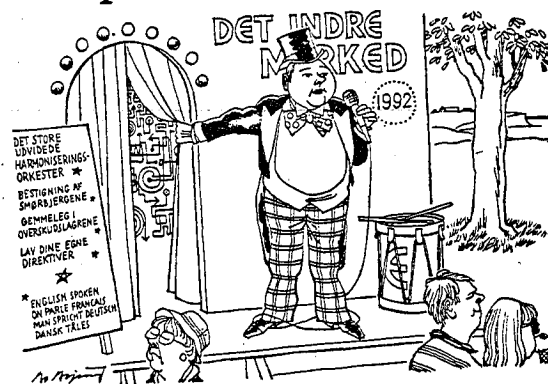
Af Carol Henriksen (Roskilde Universitetscenter)

"Efter vor indtræden i EF er dansk vokset som sprogområde uden for Danmark og har for første gang fået international status. Hverken i EF, NATO eller OECD er dansk officielt sprog. Det er det i EF, hvor 40 danske tolke og 100 oversættere sikrer, at målsætning om at bevare Europas mangfoldighed, også sprogligt, bliver overholdt." (Hans Jørgen Hansen: Berlingske Tidende 22.10.1988)

Ja, dansk er officielt sprog i EF, officielt. Men hvordan står det til i praksis? Hvor meget bliver det danske sprog anvendt i de demokratiske forhandlinger i Bruxelles, Luxembourg og Strasbourg? Hvor tålmodige er folk fra de andre EF-lande, når det gælder brugen af dansk? Og hvordan ser det danske skriftsprog ud, når vi møder det i de officielle EF-dokumenter?

Bo Bojesen er vist ikke langt fra sandheden, når han siger "ENGLISH SPOKEN, ON PARLE FRANCAIS, MAN SPRICHT DEUTSCH, - og DANSK TÅLES!"¹

Europatriotisk

EF-kommisær Henning Christophersen er skuffet over danskernes skæpsis over for det indre marked og formår mere oplysning.

— De aner slet ikke, mine damer og herrer, hvad der venter Dem af uoversælselst!

Tegning af Bo Bojesen i Politiken, den 29. juli 1988.

Dansk tales og tåles i EF, men det er upraktisk. Det er det mindste af de 9 officielle EF-sprog. Der er ikke mange mennesker der forstår det, og de fleste synes det lyder grimt.² Selv

¹ Bo Bojesen. Tegning i Politiken, 29.7.1988.

² Her er hvad et af de engelske parlamentsmedlemmer mener om dansk (John E. Tomlinson, Labour): "I won't pretend that I find Danish a pleasant language to listen to. I don't." (Rasmus Nielsen, video).

unge danskere af europagenerationen siger "Ud med æ, ø, og å!" og lad os "afskaffe dansk som officielt sprog".³

Kommunikationen blandt folk i EF ville uægtelig være meget nemmere, hvis det hele var som før babelstårnet, hvor hele menneskeheden havde ét tungemål og samme sprog - i dette tilfælde fx engelsk. Engelsk som forretningssprog er allerede et *lingua franca* over hele verden, og det bruges som officielt sprog i internationale institutioner som UNESCO og WHO. Selv i OPEC, hvor ingen af medlemslandene har engelsk som modersmål, kommunikerer man både med hinanden og med folk udadtil på engelsk.

Men når det gælder EF, har franskmændene været forudseende nok til at placere de fleste EF-institutioner i fransk-talende lande, og bl.a. derfor kan franskmændene blive ved med at kræve, at hver EF-stavelse bliver udtalt eller i det mindste gentaget på fransk.⁴ Franskmændene har således, med deres fornemmelse for dagligdagens sociolingvistiske mekanismer, lagt en effektiv strategi for at undgå at blive udkonkurreret af engelsk. Fra tid til anden er der også kommet forslag om at gå over til engelsk og fransk som de eneste officielle arbejdsprog i EF.⁵ Men så kommer tyskerne, som sidder på pengene og ellers vokser sig større og større, og forsvare EF's multilingvale idealer.⁶

De mange officielle sprog er ikke bare upraktiske i det daglige. Det koster også penge at holde 9 sprog i gang, masser af penge. Ingen ved præcis hvor meget, med det er mindst 80 milliarder kroner hvert år, ca. 40% af EF's samlede administrationsudgifter.⁷ Det er måske en lille trøst at det er de store

³ Helle Lykke Nielsen. "Ud med æ, ø og å". Kroniken i Politiken. 1.1.1989.

⁴ Ifølge en af Ministerrådets oversættere er fransk en slags "hovedsprog" i EF. Ca. 80% af de dokumenter som skal oversættes i Ministerrådets oversættelsesafdeling er på fransk.

⁵ Uofficielt er løbet vist kørt for længe siden. Ifølge Bo Mandrup Jensen, rådgiver for Den Liberale og Demokratiske Gruppe i Parlamentet, er fransk og engelsk klart de 2 dominerende arbejdsprog i EF. Når et dokument bliver offentliggjort, vil det som regel først foreligge på fransk, derefter på engelsk og først senere på de andre sprog (måske først et par uger senere!). BMJ bruger ikke selv dansk i sit daglige arbejde. Han benytter engelsk, når han skal redegøre over for gruppen (som kun har 2 engelsktalende medlemmer - ud af 49!), og han taler engelsk eller fransk med kollegaerne i sekretariatet. Der findes ingen danske dokumenter på hans skrivebord. (Rasmus Nielsen, video).

⁶ Det er også tyskerne som hele tiden beder om flere oversættere, så alt kan foreligge på tysk.

⁷ Ifølge tidligere dansk cheftolk i Parlamentet Jørgen Thygesen (Rasmus Nielsen, video).

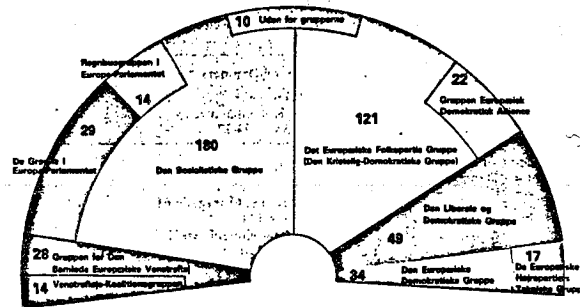
lande der betaler mest.

De mange sprog giver også beskæftigelse, også til danskere. Tæt på halvdelen af EF's ansatte arbejder enten direkte eller indirekte med at holde gang i de 9 forskellige sprog, enten som oversættere og tolke, eller som trykkere, renskrivere, papir-transportører osv. Og oven i dette er der mange freelance-tolke og -oversættere som hives ind når der er ekstra pres på. Og det er der tit.

Men hvordan står det til med det danske sprog i EF? Hvad med vores egne "EF-danskere", vores folkevalgte danske parlamentsmedlemmer og vores danske tolke og oversættere? Hvor tit og i hvilke sammenhænge bruger de deres modersmål? Hvornår snakker parlamentsmedlemmerne dansk og hvornår bruger de fremmedsprog? Hvordan lyder de danske tolke, og hvem lytter til dem? Hvordan ser de officielle danske oversættelser ud, og er der nogen der gør brug af dem?

EF-Parlamentet

Opdeling i politiske grupper, januar 1990

En undersøgelse af de 16 nuværende danske parlamentsmedlemmers sprogfærdigheder og -vaner⁸ viser at 9 af de 11 som svarede på en spørgeskemaundersøgelse bruger dansk 100% af tiden i Parlamentets plenarsamlinger, i hvert fald i princippet. En bruger engelsk 85% af tiden og dansk kun 10%,⁹ en anden engelsk 30%, dansk 60% og tysk 10%.¹⁰

⁸ Jf. også Haberland og Henriksen 1990 og Henriksen 1990.

⁹ Vedkommende redegjorde ikke for de sidste 5%.

¹⁰ At man som dansker nemt kan komme til at svare på det sprog man lytter til, i hvert fald når dette sprog er engelsk, illustreres af fungerende rådsformand K. Erik Tygesen, som afslutter et indlæg på engelsk med følgende undskyldning: "I'm sorry for answering in English. That was because I listened in English." (Rasmus Nielsen, video).

Kigger man på de danske medlemmers brug af tolkning, så lytter kun 3 af dem konsekvent til de danske tolke når andre ikke taler dansk, 3 lytter til de danske tolke når andre ikke taler dansk eller engelsk, og resten lytter kun til de danske tolke når andre taler et sprog de ikke forstår. Når man selv har lyttet til nogle af de danske tolke, til deres syntaks og ordvalg og til deres noget "gammeldags" udtale, så forstår man måske hvorfor vores parlamentsmedlemmer svarer som de gør.¹¹

Ved gruppemøderne er situationen ofte anderledes end i plenarsalen når det gælder de danske medlemmers valg af sprog, fordi visse fremmedsprog kan være stærkt repræsenterede i den enkelte gruppe, og andre totalt fraværende. Hvad angår deres egen brug af dansk i de forskellige politiske grupper, siger 9 af de danske medlemmer at de bruger næsten udelukkende dansk i deres gruppe. I Den Europæiske Demokratiske Gruppe (de konservative) bruger de 2 danske medlemmer engelsk ca. 95% af tiden. I dette tilfælde består gruppen på 34 af 32 englændere og 2 danskere. I Det Europæiske Folkepartis Gruppe (de kristelige demokrater) bruger 1 af de 2 danske medlemmer tysk 75% af tiden og engelsk i den resterende 25%.¹² Her har tyskerne den stærkeste repræsentation med 32 medlemmer, og der er kun 5 medlemmer fra engelsktalende lande (1 englænder og 4 irer) blandt de 89 øvrige medlemmer.

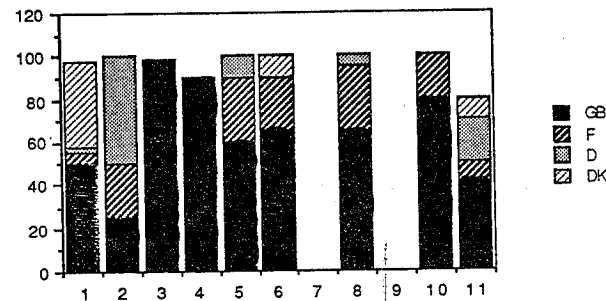
Sprogsituationen ved udvalgsmøderne (landbrug og fiskeri, økonomi, politik, sociale anliggender m.v.) minder for det meste om gruppemøderne. I princippet bruger de danske medlemmer dansk, men indimellem bruger de engelsk, specielt hvis de fungerer som udvalgets formand. Der er kun ét medlem som siger at han bruger engelsk 95% af tiden.

I uformelle EF-situationer, der hvor der ikke er mulighed for tolkning, bruger de danske parlamentsmedlemmer engelsk, fransk, tysk, dansk, italiensk og spansk afhængig af hvem de snakker med, og om de kan det pågældende sprog. Engelsk bruges oftest og af alle. Tysk bruges af næsten alle, men ikke så tit. Der er kun få, der bruger fransk, men de som kan både fransk og tysk foretrækker at bruge fransk. Dansk bruges næsten aldrig.

¹¹ Marianne Normann, som har mange års erfaring som tolk i EF (og som betegner sit eget sprog som "rigsdansk"), indrømmer at tolkene udvikler en slags EF-jargon og at man i sine formuleringer er afhængig af det sprog man tolker fra. (Rasmus Nielsen, video).

¹² Den anden fra denne gruppe returnerede ikke spørgeskemaet.

Parlamentsmedlemmernes brug af engelsk, fransk, tysk og dansk i uformelle EF-situationer vises i tabellen nedenunder:¹³

Som vi ser, bliver dansk ikke brugt særlig meget uden for de officielle møder, og selv i de mere formelle sammenhænge går udviklingen den forkerte vej ifølge et af medlemmerne:

"Det står ikke godt til. I Kommissionen og Ministerrådet er man helt på vej ud med dansk. Her i Parlamentet står det heller ikke godt til. Jeg må gang på gang protestere i udvalgene, når der forhandles på grundlag af papirer som ikke foreligger på dansk, og så har jeg krævet at man tager spørgsmål af dagsordenen, og det er så blevet afvist. Vi har klaget til præsidiat, og hver gang vi skal på udvalgsrejser, så skal man hver gang sikre sig at der er dansk tolk med. Hvis ikke vi for alvor protesterer og gør det hver gang og gør alvor af det, og selv tager fat, både i plenarsalen men også i udvalgene ... fordi der er en vis irritation over de mange sprog og der er stærke kræfter, der ønsker at få dem fjernet."¹⁴

Et af problemerne er at der tilsyneladende mangler danske dokumenter til nogle af møderne. Men hvordan kan det være? Når

¹³ Svarene fra 2 af medlemmerne (nr. 7 og nr. 9) lod sig ikke kvantificere. Medlem nr. 2, som bruger tysk betydelig mere end de andre, er medlem af den kristelige demokratiske gruppe, som domineres af tyskerne.

¹⁴ Ib Christensen, medlem af Regnbuegruppen og Det politiske udvalg.

der findes så mange danske oversættere?" Ifølge oversætterne selv, ligger svaret for det meste i det tidspres som oversætterne indimellem må arbejde under. Når man ikke kan nå det hele, så bliver man nødt til at prioritere. Hos Ministerådets oversættere, for eksempel, har dokumenter til Rådet og COREPER første prioritet, og det kan medføre, at et dokument til et gruppemøde ikke kan nå at blive oversat inden mødet finder sted.

Tidspreset kan også betyde, at dokumenterne, selv om de når at komme ud, ikke kan nå at blive finpudset - og det betyder at kvaliteten af oversættelserne ikke altid er den bedste. Det er en af grundene til at de danske journalister i EF foretrækker originaldokumenterne. De siger nemlig at "de danske oversættelser giver indtryk af at være oversættelser".¹⁵ Det gør de også i mange tilfælde, og det skal de også - til en vis grad og i visse situationer, og det er ikke så svært at forklare hvorfor. At arbejde parallelt politisk på 9 forskellige sprog byder på særlige vanskeligheder.¹⁷

Men de danske EF-tekster er ikke bare underlige fordi der er specielle regler der skal overholdes i oversættelserne. Der er også noget andet på spil. Der er nemlig visse tegn på at nogle af oversætterne, specielt de som har arbejdet længe i EF og måske går rundt med en falsk sikkerhed mht. deres dansk-kundskaber, er ved at glemme deres modersmål. En undersøgelse af et stort antal oversættelser foretaget i Ministerrådet¹⁸ viser at der er problemer i de danske tekster, men overraskende få skyldes direkte interferens fra udgangsteksten. De fleste

¹⁵ Ca. 40 i Ministerrådet, ca. 50 i Parlamentet, ca. 100 i Kommissionen, ca. 30 i Det økonomiske og sociale udvalg, og desuden nogle ved Revisionsretten, COREPER (De faste repræsentanternes Komité) og Domstolen.

¹⁶ Mogens Bryde (Ritzaus Bureau). De fleste danske journalister i EF bruger ikke dansk ret meget. De arbejder ud fra originalteksterne og har fransk og engelsk som arbejdssprog. (Rasmus Nielsen, video).

¹⁷ Som oversætter er det ikke et nyt dokument man laver, men en oversættelse. Man er nødt til at tage udgangspunkt i originalteksten og at holde sig ret tæt til den, selv om den fx er en fransk tekst om kerneenergi skrevet af en ikke alt for franskkyndig græker i brede svulstige vendinger. Her nytter det ikke noget at foreslå en mere overskuelig opstilling i den danske version, eller dele lange sætninger op i flere mindre. Teksten skal kunne diskuteres med henvisninger til "afsnit 2, fjerde sætning" osv., så selv om sætningerne strækker sig over flere sider er det forbudt at sætte flere punktnummer. Teksterne skal være parallelle. Og hvis originalen er uklar, skal oversættelsen også være uklar. Det er specielt tekster om det politiske samarbejde der kan være uklare med vilje, og her må oversætteren ikke begynde at fortolke!

¹⁸ Se også Henriksen 1989a, 1989b og 1990.

afspejler snarere en form for leksikalisk, grammatisk og stilistisk usikkerhed i brugen af dansk. Et par eksempler kan give lidt indblik i nogle af problemerne:

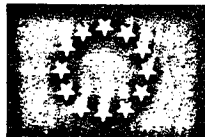
Stilistisk usikkerhed er et af problemerne, og dette resulterer ofte i en blanding af formel og uformel stil:

"Det Forenede Kongeriges og den græske delegation vil dog kunne gå med til (uformel stil) en kompromisløsning, hvorefter medlemsstaterne påser (formel stil), at fjernsynsselskaberne forbeholder (formel stil) en passende del af deres sendetid til fællesskabsprogrammer" (Rapport 11.11.1988)

"Ager (formel stil) Rådet at give grønt lys (uformel stil) for påbegyndelsen (formel stil) af dette grundlæggende arbejde for fremtidens energiproduktion? (Svar på skriftlig forespørgsel 23.7.1987)

Et andet problem er usikkerhed når det gælder stil i forhold til teksttype. I det følgende eksempel ser man hvordan den juridiske stil smitter af på en journalistisk teksttype, i dette tilfælde en pressemeddelelse:

"Den finder anvendelse i tilfælde af et hvilket som helst uheld, der rammer anlæg eller aktiviteter henhørende under en kontraherende stat eller personer eller juridiske personer under denne stats jurisdiktion eller domskontrol, fra hvilken der finder eller ventes at ville finde et udslip af radioaktivt materiale sted, som har eller kan resultere (!) i grænseoverskridende udslip, der kan få strålingsmæssige følger for en anden stat." (Pressemeddelelse 14.12.1987)

Eksemplet ovenfor består af én lang sætning. Meget lange sætninger er kendetegnende for et stort antal EF-tekster, ikke mindst direktiver og forordninger, hvis sætninger ofte strækker sig over flere sider! Dette skyldes bl.a. den faste tekststruktur, som disse dokumenter skal udformes i. Den syntaktiske opbygning af de lange sætninger, set fra en topologisk synsvinkel, viser som regel en tendens til forvægt, med overfyldte forfelter og tunge centraladverbialer:

F	v	n	a	V	N	A
Såfremt en medlemsstat ud fra nye oplysninger eller en nyvurdering af de oplysninger, der forelå, da direktivet blev vedtaget, har begrundet formodning for at antage, at anvendelsen i levnedsmidler af et i bilaget anført stof, eller at tilstedeværelsen af en eller flere af de i artikel 3 nævnte bestanddele af et sådant stof kan udgøre en fare for menneskers sundhed, selv om bestemmelserne i dette direktiv er overholdt,	kan	den	på sit område midtler-tidigt	suspendere eller be-grænse	anvendelsen af de på-gældende bestemmelser.	

(Rådets Direktiv af 13.6.1988)

F	v	n	a	V	N	A
Rådet for de Europæiske Fællesskaber	har	-	under henvisning ... under henvisning ... under henvisning ... ud fra følgende be-tragtning ... Ved forordning ... disse regler blev ... ved anvendelsen ... det er ønskeligt ... det er hensigtsmæs-sigt at ... for at gøre det muligt at foretage ... udtryket "dumping-margen" bør ... det synes ... (Osv. fortsættende over 5 sider!)	udstedt	følgende forordning:	

Rådets forordning (EØF) Nr. 2423/88 af 11.11.1988)

Det er også typisk, som i sætningen ovenfor, at nye sætninger begynder midt i den oprindelige sætnings centraladverbialfelt,

nogle gange begyndende med et stort begyndelsesbogstav.¹⁹

Mens man i Danmark inden for officiel sprogbrug efterhånden har bevæget sig væk fra kancellistilen og i retning af mere læsbare tekster,²⁰ er tendensen nærmest modsat i EF. Ud over de positionelle syntaktiske tendenser illustreret i eksemplerne ovenfor, finder man som regel længere formelle former, fx *frem-sendt* hvor man kunne have brugt den kortere form *sendt*, *såfremt* i stedet for *hvis*, en stærk tendens til nominalisering, fx "Rådet gav udtryk for påskønnelse af Kommissionens indsats" i stedet for "Rådet påskønnede Kommissionens indsats",²¹ og en overvægt af tunge nominalkonstruktioner, fx *de i afgørelsen fastsatte bestemmelser*,²² *de af Generalsekretariatet udrbejdede udkast til svar*,²³ *det i artikel 4 i afgørelsen omhandlede udvalg*.²⁴

Som allerede nævnt, findes der kun få tegn på direkte afsmitning fra den fremmedsprogede original i Ministerrådets danske oversættelser. Oversætterne er gennemgående dygtige som oversættere. Kun på et område finder man tydelig interferens fra fransk, nemlig ved brugen af det demonstrative pronomen i stedet for den efterhægte bestemte artikel:

Det Forenede Kongeriges Delegation tog stærkt forbehold med hensyn til Kommissionens dokument som helhed; denne delegation (i stedet for *delegationen*) mener, at ... (Aide-memoire 31.11.1988)

Hoslagt følger til deltagerne et udkast til retningslinier, som er foreslået af formandsskabet med henblik på den videre behandling af Kommissionens forslag. Dette udkast (i stedet for *Udkastet*) skal behandles ... (Følgeskrivelse fra Generalsekretariatet 9.3.1988)

Dette forhold besværliggør i høj grad afregningskontorets opgaver. Dette (i stedet for *kontoret*) behandlede i 1987 mere end 11.000 anmodninger om godtgørelse svarende til bedømmelse og tarifferegning af mere end 65.000 bilag, og har ... (Meddelelse til personalet 4.10.1988)

¹⁹ Dette viser hvor umulig situationen kan være for oversætterne. De må ikke dele de meget lange sætninger i flere mindre sætninger, for så bliver den danske tekst ikke parallel med teksterne på de 8 andre sprog. Og ved at forsøge at lave flere punktummer alligevel, midt i en anden sætnings adverbialled, gør de det endnu vanskeligere for læseren at følge tråden.

²⁰ Se fx Hamburger 1988.

²¹ Pressemeddelelse 22.6.1988.

²² Pressemeddelelse 14.12.1987.

²³ Fortryk -2425-.

²⁴ Rådets Direktiv af 16.6.1988.

Et andet problem, som snarere skyldes usikkerhed i det danske end oversættelsesinterferens, er valget af danske præpositioner. Præpositioner er noget af det sidste man lærer når man lærer et fremmedsprog, og tilsyneladende noget af det første man glemmer når man begynder at glemme sit modersmål. Her er blot et par eksempler, med den korrekte danske præposition i parentes:

Rådet gav sin tilslutning til princippet i (om) modforanstaltninger fra Fællesskabets side, såfremt USA ... (Pressemeddelelse 21.-22.11.1988)

... drager følgende konklusioner af udvekslingen af erfaringer med (om) AIDS på arbejdspladsen ... (Pressemeddelelse 15.12.1988)

... under medvirken fra (af) de nationale myndigheder ... (Pressemeddelelse 14.12.1987)

Der skal snarest træffes beslutninger for (om) gennemførelsen af det indre marked. (Det Europæiske Råd 27.6.1988)

Kommissionen vil udarbejde en sammenlignende undersøgelse om (af) de regler, der anvendes ... (Det Europæiske Råd 27.6.1988)

Det europæiske Råd opfordrede Kommissionen og Rådet om (til) at intensivere ... (Det Europæiske Råd 27.6.1988)

Oversætterne er selv klar over at de er usikre i deres brug af præpositionerne, og de har også fundet en måde at afhjælpe problemet på. I stedet for hele tiden at trække på den store vifte af mulige danske præpositioner har de en tendens til at bruge et begrænset antal ret formelle "altmulig-præpositioner", fx *vedrørende*, *med henblik på*, *med hensyn til*, og *i forbindelse med*:

... at få harmoniseret medlemsstaternes normer *vedrørende* (for) sundhedsadvarsler på tobakspakninger ... (Pressemeddelelser 15.12.1988)

... som forener kravene *vedrørende* (til) bygningsværkerne og de mange standarder *vedrørende* (for) varerne, som skal ... (Pressemeddelelse 22.6.1988)

Rådet godkendte en skrivelse til EIB, hvori denne opfordres til at yde lån af bankens egne midler indtil et beløb svarende til 100 mio ECU *med henblik på* (til) finansiering af ... (Pressemeddelelse 21.-22.11.1988)

Den franske delegation anmodede Kommissionen om nærmere oplysninger om dens planer med hensyn til (om) at forelægge Rådet ... (Udkast til protokol 18. og 19.7.1988)

Det Forenede Kongeriges Delegation tog stærkt forbehold med hensyn til (over for) Kommissionens dokument som helhed ... (Aide-memoire 30.11.1988)

Flere delegationer ønskede at få nøjere kendskab til de enkeltheder, Kommissionen påtænker i forbindelse med (Flere delegationer ønskede at vide mere om Kommissionens tanker om) de operationelle programmer. (Aide-memoire 30.11.1988)

Et andet område hvor oversættelserne viser usikkerhed er i dannelsen af sammensætninger. Hvornår skal man bruge en sammensætning på dansk, og hvilke sammensætninger er naturlige og mulige? Ofte glemmer oversætterne at bruge ganske almindelige danske sammensætninger i deres tekster, fx:

... ved hjælp af en struktureret udveksling af erfaringer (erfaringsudveksling) og ved støtte til nyskabende projekter ... (Pressemeddelelse 22.6.1988)

... EØF-standardtypegodkendelse for de nye typer af traktorer (traktortyper). (Pressemeddelelse 22.6.1988)

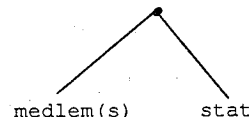
... at formindske og forebygge forurening med asbest (asbestforurening). (Rådets Direktiv af 19.3.1987)²⁵

I det følgende eksempel ser man tydeligt hvor usikker en af oversætterne er når det drejer sig om brugen af almindelige danske sammensætninger:

Hvis der opstår vanskeligheder i en medlemsstat med hensyn til anvendelsen af grænserne for størsteindholdet af bly (maksimumsgrænserne for blyindholdet) i blyholdig bensin, kan medlemsstaten ... (Rådets Direktiv af 20.3.1985)

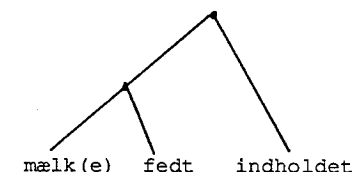
Et andet lignende problem er tendensen til at danne sammensætninger som ikke er i overensstemmelse med den systematiske binære måde man normalt danner danske sammensætninger på. Resultatet er en slags "knude" der ligner en slags leksikalisk haplogogi:

Binære danske sammensætninger med to led:

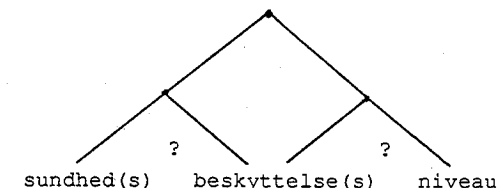

²⁵ Her er der også mulighed for at misforstå præpositionsforbindelsen "med asbest" som en instrumental forbindelse.

Toledede sammensætninger kombineret binært med et tredje led:

Sammensætnings"knuden", hvor det midterste led hører til begge binære par:

En anden slags kreativt element i de danske EF-tekster er dannelsen af nye termer til at udtrykke nye EF-begreber, fx termer som *undersøgelsesforbehold* og *venteforbehold*:²⁶ som bruges når et medlemsland ønsker at undersøge sagen nærmere før det beslutter sig eller når det bare ønsker at vente lidt før det tager endelig stilling, fx:

Den luxembourgske delegation har taget *undersøgelsesforbehold*. (Rapport 11.11.1988)

Den belgiske delegation gik også ind for, at præmien skal være valgfri, og Det Forenede Kongeriges delegation tog *venteforbehold* med hensyn hertil. (Aide-memoire 30.11.1988)

Mens nye termer kan være naturlige og nødvendige i de nye EF-sammenhænge, er det måske mindre heldigt, når EF-teksterne introducerer faste udtryk og forbindelser som er i modstrid med etablerede danske kollokationer, fx:

Europa-Parlamentet vedtog endvidere ...anmodningen om ... (Kvasistandarder -2575-)

På dansk kan man vedtage et (lov)forslag, en resolution, og man kan rette, fremsætte, efterkomme, imødekomme og afslå en

²⁶ Sammensætninger med -forbehold som andet led er usædvanlige på dansk (Sprognavnets seddelsamling viser kun én forekomst, *apotekerforbehold*), men de nye EF-sammensætninger er både forståelige og mere hensigtsmæssige end lange omstændelige omskrivninger.

anmodning, men normalt kan man ikke vedtage en anmodning. Men det kan man i EF, som etableret og anbefalet fænomen.²⁷

Og så til sidst et eksempel på hvor frustrerende jobbet som oversætter kan være indimellem. Normalt oversætter man ikke noget man ikke forstår, i hvert fald ikke hvis man kan undgå det, men i EF er det nogle gange nødvendigt, som i følgende eksempel hvor oversætteren måtte oversætte et fransk udtryk ordret til dansk, uden at vide hvad det betød og velvidende at den danske læser heller ikke ville kunne forstå meningen:²⁸

- for cigaretpakkers vedkommende skal der også på bagsiden være påtrykt vekslende advarsler (???), der dækker mindst 4% af fladen. (Pressemeddelelse 15.12.1988)

Som eksemplerne her viser, er der visse tegn på at der er ved at udvikle sig en form for "EF-dansk" som afviger på forskellige måder fra dansk sprog og sprogbrug hjemme i Danmark. Det er ikke usædvanligt at et sprog i fremmede omgivelser, som kun har lidt kontakt med hjemlandet, udvikler sig i sin egen retning.²⁹ Og det er heller ikke usædvanligt at man danner nye udtryk for at kunne kommunikere om nye fænomener (og dem er der rigeligt af i EF!). Men når det er de danske oversættelser der skal danne grundlag for en bred dansk deltagelse i de fremtidige demokratiske beslutninger i et forenet Europa, og når EF-forordninger på dansk er gældende lov i Danmark, så er det måske lidt uheldigt at Bruxelles og Luxembourg og Strasbourg ligger så langt væk - og at den franske lovsprogstradition ikke har været udsat for en ordentlig anti-ping-og-pamper-kur!

²⁷ Eksemplet er taget fra oversætternes formularsamling, hvor der findes mange flere uvante kollokationer, fx "vedtog ... beslutninger", "fastlagde ... holdning", "vedtager ... afgørelse".

²⁸ Oversætterens opringning til den der havde skrevet den franske originaltekst var ingen hjælp. Han vidste nemlig heller ikke hvad en vekslende advarsel var.

²⁹ Se fx Kjær og Larsen 1974 og 1975 om sproget hos danskerne i USA.

Referencer:

- Haberland, Hartmut og Henriksen, Carol. 1990. Dänisch - eine kleine Sprache in der EG. Kommer i *Sociolinguistica* 5. 1990.
- Hamburger, Arne. 1988. Officiel sprogbrug. *Sproget her og nu*. København: Dansk Sprognævn/Gyldendal.
- Henriksen, Carol. 1989a. Dansk i EF - i et sociolingvistisk, interkulturelt perspektiv. *ADLA Bulletin* 2. 1989.
- Henriksen, Carol. 1989b. Homeland Danish and the Danish of the EEC. Languages out of Contact? *Unesco ALSSED-LSP Newsletter*. November 1989.
- Henriksen, Carol. 1990. The Danish Language in the European Community. Kommer i *Proceedings of the Twelfth Scandinavian Conference of Linguistics*. Reykjavik.
- Kjær, Iver og Larsen, Mogens Baumann. 1974. "Åh, jeg hoboede". Dansk-amerikansk og en dansk-amerikaner. *Mål & Måle* 1.3.
- Kjær, Iver og Larsen, Mogens Baumann. 1975. Udvandring og sprog. Dansk i nordamerika. *Mål & Måle* 1.4.
- Nielsen, Helle Lykke. 1989. Ud med æ, ø og å. *Kroniken i Politiken* 1.1.1989.
- Nielsen, Rasmus (producer). *Tal dansk, din hund! Dansk - et internationalt EF-sprog*. Videofilm, 22 min. København: Europaparlamentets Informationskontor.